

Rozhodování o svéprávnosti:

Statistická data
z období 2014 – 2016
s komentářem

Ministerstvo spravedlnosti
JUSTICE.CZ

Úvodní slovo

Nový občanský zákoník, tedy zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších novel, přinesl četné změny. Mezi zcela novou proreformní úpravu patří i rozhodování o podpoře pro osoby se zdravotním postižením. Zákon se oprostil od institutu zbavení způsobilosti k právním úkonům a za prostředek zcela krajní, pro specifické situace ponechal omezení svéprávnosti. Nově došlo k zakotvení podpory při rozhodování ve formě nápomoci při rozhodování, zastupování členem domácnosti, i k výslovnému zakotvení opatrovnictví bez omezení svéprávnosti jako další alternativy k omezení. Mírnějších opatření než omezení svéprávnosti může být mnoho. Mohou být nejen z oblasti civilního práva, ale i z práva správního či dalších právních oblastí. Může se taktéž jednat o opatření neprávní, ale faktická (například v podobě podpory ze strany rodiny či sociální služby). Výše zmíněné právní nástroje civilního práva jsou však nejčastěji skloňovaným řešením, které je využíváno pro ochranu a podporu osob se zdravotním postižením. Po určité době po přijetí legislativy je vždy třeba se ohlédnout a ptát se, zda a jak změny fungují. Tento materiál pak má být jedním z nástrojů, pomocí něhož je možno nahlédnout do soudního systému a jeho praxe při řešení otázek zajištění podpory osob se zdravotním postižením. Statistiky soudních rozhodnutí v podobě samotných čísel nikdy nemohou být samy o sobě dostatečně vypovídající. Mohou však být odrazovým můstkem, který pomůže rozvést nezbytné diskuze mezi odborníky o tom, čemu a proč v praxi dochází. Následně tak může docházet k nalézání vhodných řešení pro rozhodování každodenních kauz.

Ministerstvo spravedlnosti má zájem na tom, aby právní úprava v praxi dobře fungovala. V případě této oblasti je pak třeba vyzdvihnout, že sama společnost má zájem na tom, aby byla chráněna práva osob ve zvláště zranitelném postavení, ať již jde o nezletilé děti nebo osoby, které pro ztrátu svých schopností nejsou schopny se o sebe postarat. Monitoring stávající soudní praxe při rozhodování ve věcech svéprávnosti a podpůrných opatření pak může být tím, co umožní tomuto úřadu, ale i komukoli z veřejnosti zjistit, zda nové nástroje, které přinesl nový civilní kodex, jsou v praxi využívány a jakým způsobem. Je důležité zjišťovat, zda dochází k poskytování podpory méně invazivním způsobem než jen mimořádným opatřením v podobě omezení svéprávnosti. V každém jednotlivém případě, při řešení osudu konkrétní osoby, má dojít k nalezení nejlepšího z možných řešení, které je danému člověku tzv. šito na míru. Jen takové řešení může být skutečnou podporou a pomocí. Proto tedy vznikl i tento materiál. Jedná se pouze o souhrn statistických dat a k nim uváděný stručný komentář, včetně shrnutí. I to však může být podkladem pro další analýzy fungování našeho systému a zejména k debatám o případném zlepšení jeho fungování. Proto by se také nemělo jednat o ojedinelý produkt, o splnění zadaného úkolu, ale tento by měl být v budoucnu obohacen o nezbytné aktualizace novými daty, a měl by tak být živým nástrojem pro vyhodnocování praxe. Snad tedy bude zajímavým produktem, který bude stát svým čtenářům za pozornost.

JUDr. Pavla Belloňová, Ph.D.
ředitelka legislativního odboru

Obsah

OBSAH	4
I. ZDROJE DAT	5
STÁVAJÍCÍ ZDROJE DAT	5
INOVACE SBĚRU DAT	6
II. STATISTICKÁ DATA A DALŠÍ POZNATKY Z PRAXE	7
POČTY ŽIVÝCH OSOB SE ZÁSAHEM DO SVÉPŘÁVNOSTI.....	7
VYUŽÍVÁNÍ OPATROVNICTVÍ U OSOB S OMEZENOU SVÉPŘÁVNOSTÍ	7
OMEZENÍ SVÉPŘÁVNOSTI	8
JMENOVÁNÍ OPATROVNÍKA BEZ ROZHODNUTÍ O OMEZENÍ SVÉPŘÁVNOSTI.....	14
ZASTOUPENÍ ČLEMEM DOMÁCNOSTI	18
NÁPOMOC PŘI ROZHODOVÁNÍ	20
KOMPLEXNÍ POHLED	23
III. OPATŘENÍ PRO DALŠÍ POSTUP	26
PŘÍLOHY	28
PŘÍLOHA 1 – ROZDĚLENÍ ČR NA OBVODY JEDNOTLIVÝCH SOUDNÍCH OKRESŮ A SOUDNÍCH OBVODŮ HL. M. PRAHY	29
PŘÍLOHA 2 – SEZNAM ZKRATEK SOUDNÍCH OKRESŮ A SOUDNÍCH OBVODŮ HL. M. PRAHY	30
PŘÍLOHA 3 – PŘEHLEDOVÝ LIST – SVÉPŘÁVNOST A PODPŮRNÁ OPATŘENÍ	31

I. Zdroje dat

Stávající zdroje dat

Materiál předkládá vybrané výňatky ze statistických dat vyplývajících z rozhodovací činnosti českých soudů, realizované v rámci opatrovnického soudnictví. Základem pro zpracování dat byly statistické listy, konkrétně pak přehledy o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech (dle počtu věcí), značka S-SL-O. Tato data jsou veřejnosti volně přístupná na webu Ministerstva spravedlnosti zde: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>. Vzhledem k zaměření materiálu se jednalo o různé údaje týkající se rozhodování o svéprávnosti a podpůrných opatření. Proto byl vytvořen pouze pro tyto účely zvláštní přehledový list. Tento obsahuje pouze vybrané kategorie sledovaných údajů. Zároveň jsou v něm však shrnuty výsledky za tříleté období rozhodování soudů, a to konkrétně období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2016. Tento přehledový list je přílohou tohoto materiálu č. 3.

Statistiky Ministerstva spravedlnosti však nebyly jediným zdrojem dat, ze kterého se vycházelo. Významné byly informace poskytnuté Ministerstvem vnitra, a to zejména k počtu žijících osob s trvalým pobytem na území ČR, které jsou omezené ve svéprávnosti. Data vycházela z registru evidence obyvatel. Dále je možno upozornit na to, že Ministerstvo vnitra provedlo v předchozích letech množství kroků k získání dat týkajících se osob se zdravotním postižením, které využívají opatrovníka k hájení svých práv, bez ohledu na to, zda se jedná o osoby svéprávné či omezené. Data byla získána v souvislosti s přípravou změnového zákona k veřejnému opatrovnictví¹ a měla představit zejména reálnou situaci v rámci systému veřejného opatrovnictví. Množství dat sesbíraných při této příležitosti bylo zapracováno do materiálu Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky².

Jistě by bylo možno pracovat s mnoha dalšími zdroji dat, které by mohly vhodně podpořit data základní, ale již získané množství je možno považovat za dostatečné pro získání obecného přehledu o situaci.

Informace o fungování systému však nikdy nemohou pramenit pouze ze statistik, ale musí být hodnoceny v nezbytných souvislostech, doplněny kvalitativními daty. Za tímto účelem Ministerstvo spravedlnosti činilo množství opatření ke zjištění informací o bližším fungování nového systému. Patřilo mezi ně mj. i písemné dotazování okresních soudů na jejich využívání nových nástrojů, včetně nově nastavených podmínek pro omezení svéprávnosti. Mnohé bylo získáno i díky diskuzím k novému systému načerpané z různorodé činnosti úřadu. Významným zdrojem informací byla však i cílená setkání úřadu se zástupci justice, včetně státních zástupců, zástupců krajů (zejména sociálních odborů), veřejných opatrovníků, opatrovníků z řad rodiny a blízkých, veřejného ochránce práv, neziskového sektoru, konkrétně organizací zabývajících se dlouhodobě ochranou práv osob se zdravotním postižením, se zaměřením na oblast jejich

¹ Jednalo se o návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s veřejným opatrovnictvím. Blíže viz sněmovní tisk č. 992, dostupný zde: <http://www.psp.cz/en/sqw/tisky.sqw?O=7&T=992>. Data jsou obsažena v materiálu RIA – závěrečné zprávy z hodnocení dopadů regulace.

² Materiál je volně ke stažení zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/verejne-opatrovnictvi.aspx>. Statistiky jsou uvedeny zejména v kapitole 10. Statistiky, s. 39 an.

rozhodování, zástupců Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva vnitra, jakož i dalších odborníků, kteří se věnují této oblasti. Tato setkání proběhla v roce 2016 a v roce 2017 a byla cenným podkladem pro vyhodnocování fungování systému.

Inovace sběru dat

Stávající zdroje dat vyplývající z činnosti soudů dávají již nyní určitý obraz o fungování nového systému. Stejně jako u jiných činností je však třeba se ptát, zda by nemohlo dojít ke zlepšení práce s daty. Oproti letům předchozím se Ministerstvo spravedlnosti rozhodlo pro úpravu monitorovací činnosti, a to mj. i vzhledem k lidskoprávním dokumentům, jimiž je Česká republika vázána. Je nepochybně v zájmu společnosti, aby ta byla informována o tom, zda nedochází k nadužívání některých mimořádných zásahů, které mohou soudy provádět. Česká republika čelila při jednání Výboru pro práva osob se zdravotním postižením četným dotazům na ochranu práv právě těchto osob. Proto by i posílením daného monitoringu chtěla poukázat na to, že Česká republika je demokratickým právním státem, který nemusí svoji činnost zakrývat, ale naopak může ukázat, ve kterých oblastech byly učiněny významné pokroky, a která témata budou pro stát výzvou pro roky následující.

V rámci sběru dat za rok 2017 došlo nově ke zvláštnímu vedení monitoringu zásahů do lidských práv, které jsou realizovány v rámci rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Konkrétně se jedná o sběr dat o omezení v právu uzavřít sňatek, omezení v právu volit a omezení rodičovské odpovědnosti či jejích jednotlivých složek. Došlo taktéž ke sledování toho, zda je posuzovanou osobou v rámci řízení o omezení žena či muž. Nově je monitorován počet opatrovnických rad, které nevznikly za pomoci soudního rozhodnutí (tedy přirozeně, i bez ingerence soudu). Pro stát je pak podstatné i možné přizpůsobení řízení potřebám lidí se zdravotním postižením. Z toho důvodu bude stát nově monitorovat použití nového, méně formálního postupu soudu v podobě tzv. jiného soudního roku. Praktickou, avšak z povahy věci dočasnou ochranou před hrožícími riziky je využívání možnosti jmenovat po zahájení řízení o svéprávnosti osobu pro provedení určitých jednotlivých právních jednání nebo správu majetku (dle § 58 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „OZ“). I tento prvek bude nově monitorován. Dále došlo k upřesnění definice některých stávajících dat, aby nedocházelo k nepřesnostem (například opatrovník jmenovaný bez omezení svéprávnosti apod.) Posledním významným bodem pak zřejmě je sledování sterilizací u osob s omezením svéprávnosti (tedy pouze ze zdravotních důvodů) a sterilizací u osob, které z důvodu duševní poruchy nejsou s to posoudit zásah do své integrity (dle § 101 OZ). Nové informace by tedy měly být nápomocné tomu, aby společnost získala potřebná data o tom, zda vůbec dochází k zásahu do vybraných práv a pokud ano, v jaké míře. Stejně tak mohou být přínosné informace o tom, jak často dochází k využívání těch nástrojů, které mají být určeny k usnadnění účasti na soudním řízení osobami se zdravotním postižením. Tato nová data by měla být statisticky zpracována již v polovině roku 2018. Dalším krokem by pak mělo být jejich vyhodnocení.

II. Statistická data a další poznatky z praxe

Počty živých osob se zásahem do svéprávnosti

Pro další rozvedení tématu je vhodné na počátku představit skupinu osob, o kterých se průzkumy vedou. Ministerstvo vnitra sbírá data, která vychází z registru evidence obyvatel. Do tohoto systému jsou změny vepisovány ze strany soudů. Samotná soudní rozhodnutí by však nebyla dostatečná pro představu o tom, kolik osob je v určitém okamžiku nositeli konkrétního statusu. Na základě dat Ministerstva vnitra tedy lze informovat o počtech žijících osob, s trvalým pobytem v ČR, které jsou omezené ve svéprávnosti.

Rok	19. 1. 2015	3. 8. 2015	31. 12. 2015	31. 12. 2016
Počet živých osob omezených ve svéprávnosti s trvalým pobytem v ČR	35 501	36 551	36 501	35 666

Dle uvedené tabulky je zřejmé, že počet osob s omezením svéprávnosti v podstatě osciluje kolem 36 000 osob. Většina následných dat uváděných v tomto materiálu je vázaná na konec roku 2016, tedy na období po třech letech účinnosti nové právní úpravy.

Bohužel, vzhledem k nastavení právní úpravy a technického provedení dosavadních registrů fakticky není možné provádět sběr dat týkající se živých osob, které mají opatrovníka jmenovaného bez omezení svéprávnosti (bez ohledu na to, zda ke jmenování došlo na návrh či bez něj). Taktéž není možno monitorovat počet živých osob, které využívají podpůrce či zástupce z členů domácnosti. V budoucích letech by však zřejmě mělo dojít k zefektivnění práce s těmito daty. V tuto chvíli lze jen usuzovat na jejich počty dle ukazatelů o vydaných soudních rozhodnutích o těchto věcech. O tom budou informace poskytnuty v další části materiálu.

Využívání opatrovnictví u osob s omezenou svéprávností

Jak již bylo zmíněno, Ministerstvo vnitra provedlo v nedávné době širší průzkum situace osob, které využívají hmotněprávního opatrovníka, a to v návaznosti na omezení svéprávnosti nebo z důvodu, že zdravotní stav osoby jí působí obtíže při správě jejího jmění nebo hájení jejích práv. Jedním z mnoha zajímavých dat daného výzkumu je informace o rozdělení veřejného a soukromého opatrovnictví.

Z celkového počtu 36 501 osob omezených ve svéprávnosti bylo ke dni 31. 12. 2015 vykonáváno opatrovnictví soukromou osobou pro 25 702 lidí, veřejným opatrovníkem pak pro 10 799 osob. Podíl soukromého opatrovnictví přesahuje dvě třetiny (70,4 %) vůči necelé třetině v opatrovnictví veřejném (29,6 %). Vzhledem k informacím z řad praktiků o vzrůstající nevlí soukromých osob vykonávat opatrovnictví je vhodné sledovat vzájemný poměr těchto dvou

skupin i do budoucna a analyzovat možné příčiny změn. Je pak otázkou, jaký poměr by měl být nahlížen jako vhodný.

V souvislosti s uvedeným lze upozornit na to, že množství dat zejména o veřejném opatrovnictví poskytuje materiál Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky³, připravený Ministerstvem vnitra.

Omezení svéprávnosti

V další části materiálu je již věnována pozornost statistikám vyplývajícím z rozhodovací činnosti soudů. Pro tento materiál byla použita data sesbíraná za roky 2014 až 2016. V souvislosti se zásahem do svéprávnosti jsou sbírány nejen informace o omezení, ale také o způsobu, jakým soud došel k výslednému rozhodnutí. Pro porovnání lze uvést tři typy rozhodnutí, které dopadají na posuzovanou osobu tak, že má status osoby omezené ve svéprávnosti, bez ohledu na to, jaký je konkrétní rozsah daného omezení. Pro další práci s danými hodnotami byl proveden součet uvedených kategorií, tedy omezení svéprávnosti, změna omezení a prodloužení omezení.

³ Materiál je volně ke stažení zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/verejne-opatrovnictvi.aspx>. Statistiky jsou uvedeny zejména v kapitole 10. Statistiky, s. 39 an.

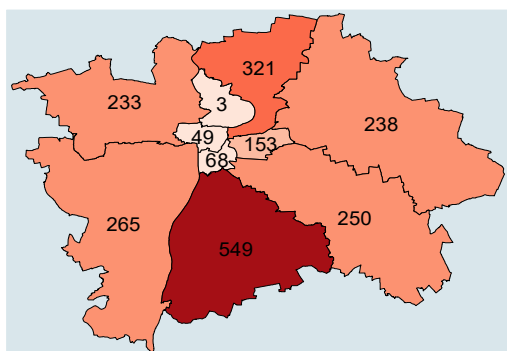
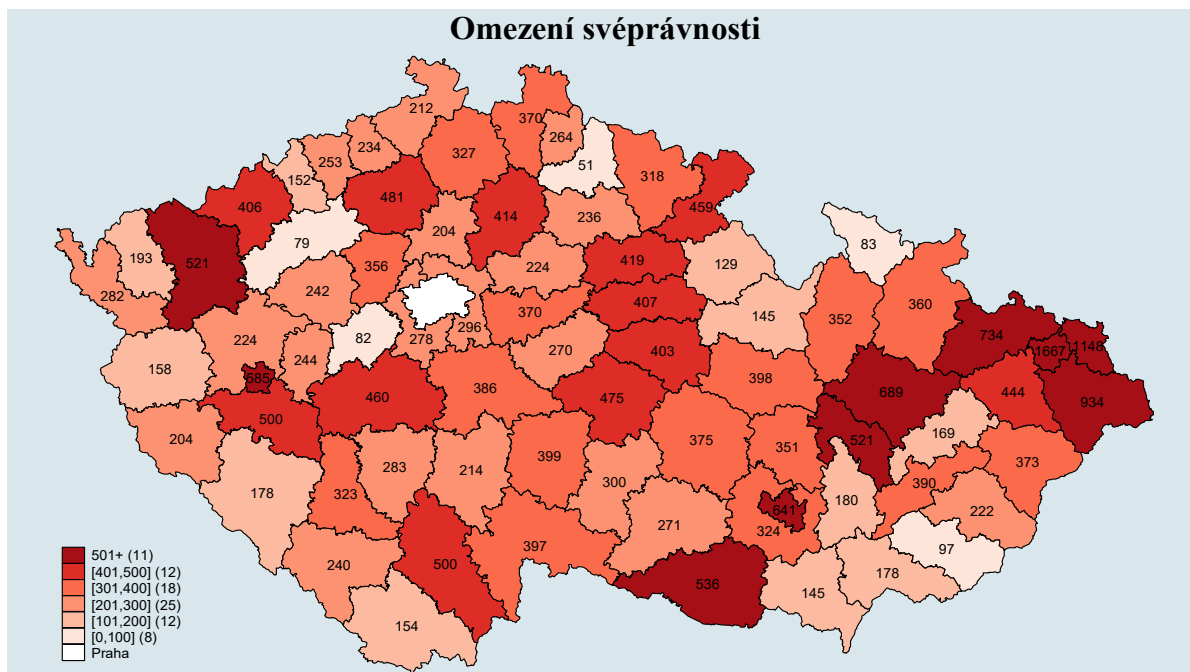
Rok	2014	2015	2016	Celkem
Omezení svéprávnosti	2 683	5 578	4 902	13 163
Změna omezení	865	4 543	6 017	11 425
Prodloužení omezení	307	1 793	2 324	4 424
Součet omezení	3 855	11 914	13 243	29 012

Na údajích z jednotlivých let je patrný značný rozdíl mezi prvním rokem a dalšími. Důvodem je to, že období velkého přezkumu, kdy docházelo k opětovnému přezkoumávání téměř všech osob, které doposud měly status osob s omezením či zbavením způsobilosti k právním úkonům, započalo v roce 2014, ale ne všechny případy byly ve stejném roce také pravomocně skončeny. Důvodem delšího trvání řízení v těchto věcech může být zejména poměrně delší doba pro vypracování znaleckých posudků, bez něž v daném období nebylo možno rozhodnout o zásahu do svéprávnosti.

Pro další srovnávání je pak dále využít součet všech případů zásahu do svéprávnosti, tedy 29 012 rozhodnutí o omezení.

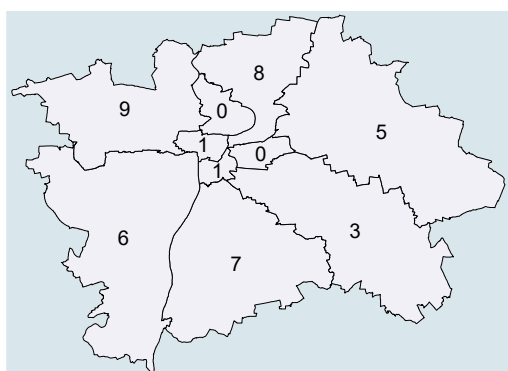
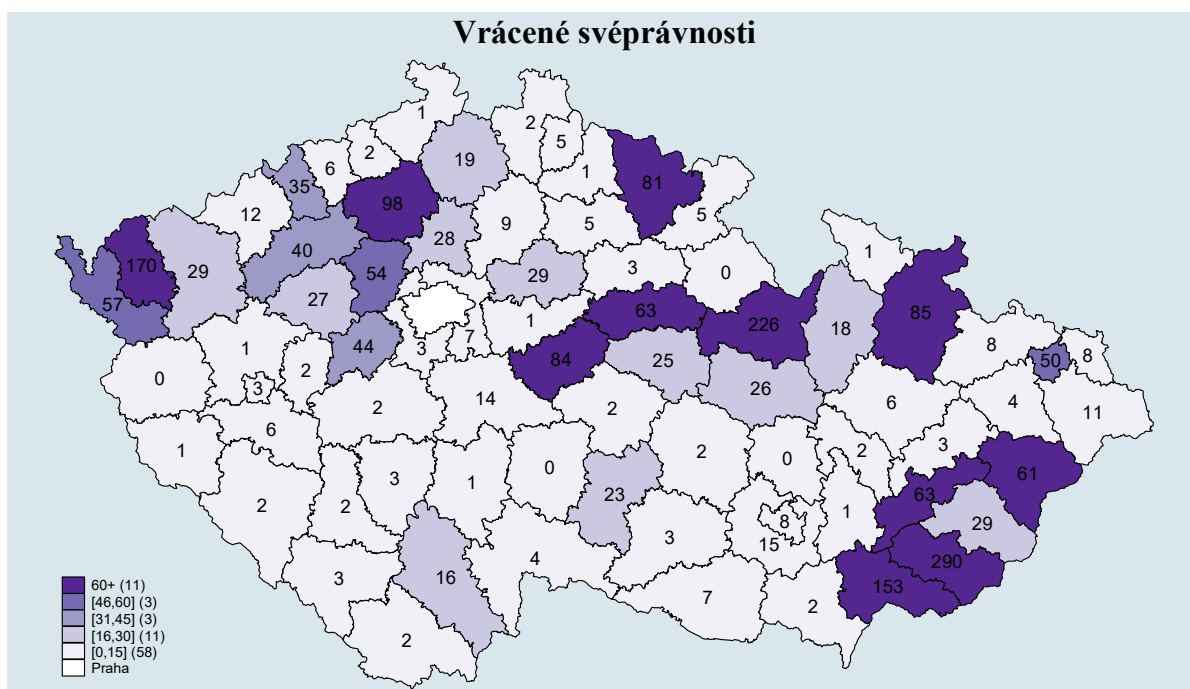
Pokud jde o množství případů, v nichž došlo k rozhodnutí o omezení svéprávnosti u jednotlivých soudů, lze poukázat na níže uvedený kartogram⁴ (pro zjednodušení dále jen „mapka“), který zobrazuje Českou republiku, rozdělenou na území dle působnosti jednotlivých okresních soudů. Počty uvedené na daném území jsou počty absolutní a jedná se o součet těch rozhodnutí, která ve svém důsledku znamenají nositele statusu osoby s omezením svéprávnosti, tedy kladné rozhodnutí o omezení svéprávnosti, o změně omezení a o prodloužení omezení. Intenzita barvy použité na zabarvení konkrétního území působnosti soudu vystihuje míru využívání omezení. Místa s největší mírou omezení jsou v tomto případě nejvíce červená. Jedná se přitom o absolutní počty, tedy bez ohledu na velikost nápadu dané agendy. Dle statistických zjištění nejvíce využíval omezení soud v Ostravě (1667), v Karviné (1148), Frýdku Místku (934), Opavě (734) a Olomouci (689). Z obvodních soudů pak Praha 4 (549). Naopak nejmenší počty v omezení svéprávnosti byly zjištěny u soudu na Praze 7 (3), Praze 1 (49) a Praze 2 (68). Mimo soudů obvodních pak okresní soudy v Semilech (51), Lounech (79), Berouně (82), Jeseníku (83) a Uherském Hradišti (97).

⁴ Kartogram - V této zprávě se jedná o mapu, která znázorňuje výši zkoumaného ukazatele v soudních okresech nebo obvodech hlavního města Prahy. Tmavší odstín barvy obvykle značí vyšší hodnotu ukazatele. U kartogramů je potřeba věnovat pozornost širí intervalů, aby nedošlo k dezinterpretaci. Graf se vždy skládá ze dvou kartogramů – větší znázorňuje celou ČR kromě hlavního města Prahy, Praha je pak znázorněna na menším kartogramu. V příloze č. 1 je pak jako pomůcka pro usnadnění orientace uvedeno rozdělení ČR na obvody jednotlivých soudních okresů a soudních obvodů hl. m. Prahy

Na opačné straně se pak nacházejí osoby, kterým byla svéprávnost navracena. Dle statistik došlo **k navrácení** v letech 2014 až 2016 pouze v **2 154 případech**. Pokud tedy srovnáme celkové počty omezení – 29 012 případů a navrácení, pak omezení bylo aplikováno více než třináctinásobně.

Pro zajímavost lze poukázat taktéž na mapku zobrazující navracení svéprávnosti.

Mapka se od předchozí na první pohled významně liší. Prvním zásadně odchylným prvkem je velikost maximálních hodnot, kdy zde je nejvyšším počet 290 rozhodnutí (na rozdíl od omezení, kdy je maximem hodnota 1667). Mezi tyto soudy s nejvyšší mírou vydaných rozhodnutí o navrácení svéprávnosti patří například soud v Uherském Hradišti (290), v Ústí nad Orlicí (226), v Sokolově (170), v Hodoníně (153) a Litoměřicích (98). Na druhé straně jsou pak soudy, které o navrácení nerozhodly za dobu tří let nikdy, například soud v Blansku, Tachově, Rychnově nad Kněžnou, Třebíči nebo Obvodní soud pro Prahu 3.

Dále je zde zřetelný velmi intenzivní rozdíl mezi soudy, které aktivně svéprávnost navracejí, a těmi, které tak nečiní téměř vůbec. Z celkem 86 okresních soudů spadá 58 (tedy 68 %) do zóny nejnižšího počtu vydaných rozhodnutí o omezení svéprávnosti, tedy soudů, které vydaly 0 – 15 rozhodnutí o navrácení svéprávnosti za období 3 let). Z této skupiny lze však upozornit na velký počet soudů, které vydaly pouze 0 – 3 rozhodnutí o navrácení za 3 roky. Těchto soudů je 35 a jedná se tedy o 41 % ze všech soudů.

Z těchto dat lze shrnout, že velké množství soudů v ČR téměř nevyužívá možnost rozhodnout o navrácení svéprávnosti. Lze usuzovat na to, že neshledaly situaci osob, které již měly z doby před novým občanským zákoníkem (ve valné většině případů) zásah do způsobilosti k právním úkonům, takovou, aby rozhodly o navrácení jejich svéprávnosti (například zároveň s využitím méně omezujících opatření).

Zajímavě také působí vzájemné srovnání soudů při omezování svéprávnosti a při jejím navrácení.

Okresní soud	Vrácení svéprávnosti	Omezení svéprávnosti
Beroun	44	82
Kutná Hora	84	270
Sokolov	170	188
Hodonín	153	178
Uherské Hradiště	290	97
Ústí nad Orlicí	226	145

První dva ze zmiňovaných soudů, tedy Beroun a Kutná Hora, mají počet navrácení svéprávnosti výrazně menší než počet omezení. Beroun téměř dvakrát méně, Kutná Hora více jak třikrát méně. Naopak soudy v Sokolově a Hodoníně mají přibližně stejně velké počty případů, kdy došlo k navrácení a kdy k omezení způsobilosti. A na konci řady jsou pak soudy v Uherském Hradišti či Ústí nad Orlicí. Tyto soudy ve velké míře svéprávnost navracely a výrazně méně omezovaly. Soud v Ústí nad Orlicí vracel téměř jedenapůlkrát častěji, než omezoval, v Uherském Hradišti navracel téměř třikrát více, než omezoval. Je tedy zřejmé, že postup soudů v rámci republiky se do značné míry liší. Nejedná se pak o postup jen mezi různými soudy v různých částech ČR, ale také u soudů pod týmž krajským soudem či pouze v minimální vzdálenosti od sebe. Příkladem může být srovnání Obvodního soudu pro Prahu 2 a soudu v Berouně. Zatímco soud v Berouně, jak již bylo uvedeno, omezoval dvakrát více, než navracel, poměr omezení a navrácení Obvodním soudem pro Prahu 2 je velmi nevyrovnaný, neboť k omezení došlo v 68 případech a k navrácení pouze v jediném.

Okresní soudy působící v obvodu Městského soudu v Praze + KS Praha	Vrácení svéprávnosti	Omezení svéprávnosti
Beroun	44	82
Praha 2	1	68

Podobná je situace i na dalších místech republiky. Například u okresních soudů s působností v obvodu Krajského soudu v Brně.

Okresní soudy působící v obvodu KS Brno	Vrácení svéprávnosti	Omezení svéprávnosti
Hodonín	153	178
Vyškov	1	180

Okresní soud v Hodoníně má vyrovnaný poměr mezi omezováním a navrácením, zatímco Vyškov aplikoval při 180 případech omezení pouze jeden případ navrácení.

Okresní soudy působící v obvodu KS v Plzni	Vrácení svéprávnosti	Omezení svéprávnosti
Sokolov	170	188
Domažlice	0	204

Velmi podobná je i situace v západních Čechách, u soudů působících v rámci Krajského soudu v Plzni. Zatímco Okresní soud v Sokolově má prakticky shodný počet případů navrácení a omezení, Domažlice při nulovém počtu navrácení mají přes dvě stě případů omezení.

Z uvedených příkladů lze shrnout, že přístup jednotlivých soudů k tomu, jakým způsobem pracovat s institutem omezení svéprávnosti při porovnání s mírou navrácení svéprávnosti se dosti liší, a to dokonce i v případech okresních soudů působících v obvodu téhož krajského soudu.

Jmenování opatrovníka bez rozhodnutí o omezení svéprávnosti

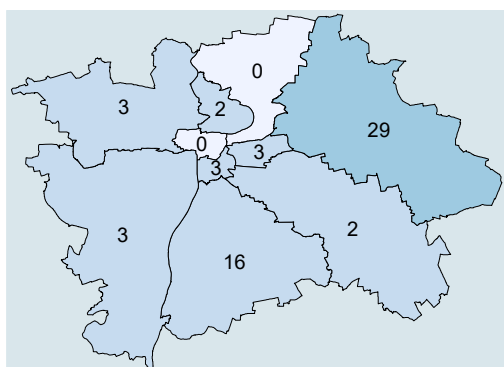
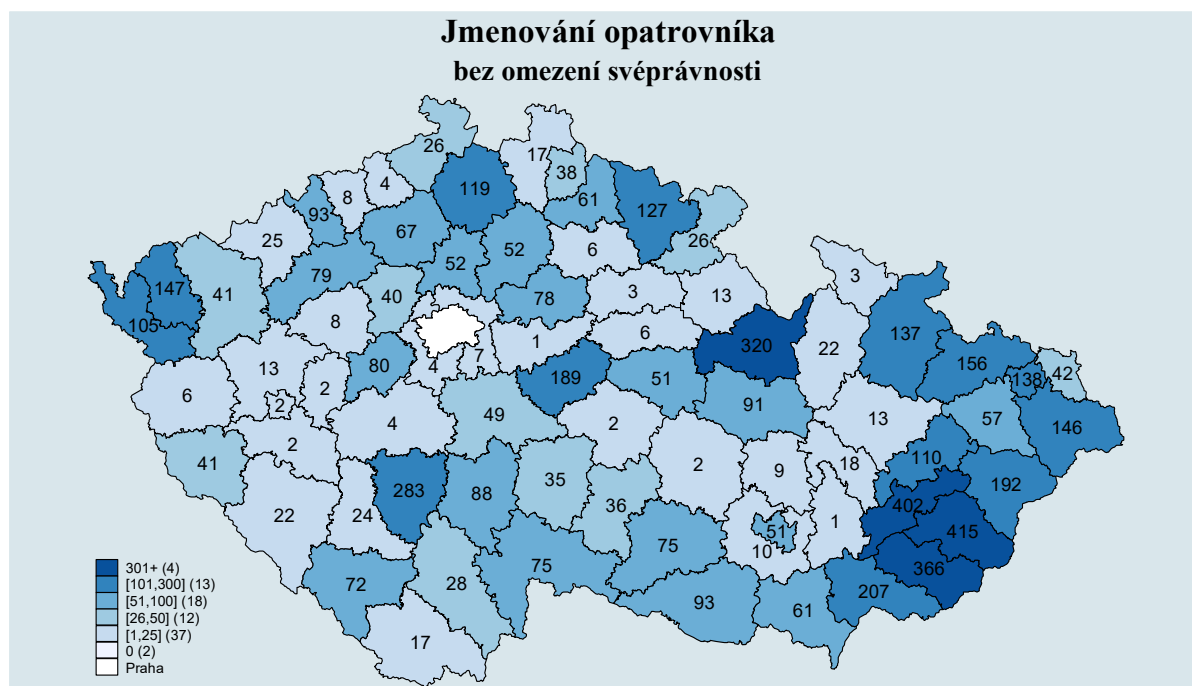
Je vhodné se také zmínit o tom, jak se systému daří využívat nové nástroje podporovaného rozhodování. Jedním z těch, které se do této skupiny řadí, je využívání opatrovníka člověkem, který není omezen ve svéprávnosti, ale kterému jeho zdravotní stav působí obtíže při správě jmění nebo hájení svých práv.

V České republice byl tento staronový⁵ institut aplikován již v **5 572** případech. Je třeba zdůraznit, že se jedná o poměrně velký počet rozhodnutí. Jedná se taktéž, jak bude dále rozvedeno, o jednoznačně nejčastěji využívanou alternativu k omezení svéprávnosti. (Lze jen připomenout, že v ČR je aktuálně cca 36 000 osob s omezením svéprávnosti a že za dobu sledovaných tří let bylo rozhodnuto o omezení v téměř 30 000 případech.) Z diskuzí s praktiky vyplynulo, že důvodem velké oblíbenosti tohoto institutu bude zřejmě zejména značná podoba s institutem opatrovníka při omezení svéprávnosti, respektive znalost charakteru této funkce. Je možné, že vysoká využívanost oproti jiným institutům, alternativám k omezení, spočívá i v možnosti nastavení konkrétních pravomocí opatrovníka dle potřeb opatrovance (například na rozdíl od zastoupení členem domácnosti).

Na níže uvedené mapce je znázorněna četnost využívání tohoto nástroje v různých částech republiky. Jsou zde na první pohled patrné značné rozdíly mezi soudy, které opatrovnictví bez omezení aplikují hojně, a těmi, které tak činí velmi zřídka. Mimo Obvodní soud pro Prahu 8 a Obvodní soud pro Prahu 1 však již všechny ostatní soudy tento nový institut alespoň jedenkrát uplatnily. Nejvyšší hodnoty ve využívání opatrovnictví bez omezení svéprávnosti mají okresní soudy ve Zlíně (415), Kroměříži (402), Uherském Hradišti (366), Ústí nad Orlicí (320) a Písku (283). Nejmenší využití, mimo již zmíněného nulového použití, je uváděno u soudu v Kolíně (1), Vyškově (1), v Praze 7 (2), Praze 10 (2) nebo Plzni-město (2). Z mapky je však patrné, že míra využívání je často obdobná u soudů, které vytvářejí jakési „ostrovky“ v rámci republiky. Nejvýraznějším z nich je oblast Východní Moravy, čtenější využívání je ale patrné i ve východní části republiky na Ostravsku. Lze však nacházet i oblasti zcela osamocené jako například Ústí nad Orlicí či Písek. Velmi zajímavý byl komentář vybraných soudů, které aplikují tento institut nejčastěji. Jeden z jejich zástupců hovořil o tom, že v průběhu období prvního přezkumu (dle původního znění zákona pouze tříletého), začali soudci přemýšlet o tom, zda množství případů, v rámci nichž měli možnost posuzovanou osobu osobně zhlédnout, nelze skutečně řešit jinak než dosavadním omezením svéprávnosti. Postupně tak zkoušeli tento institut aplikovat a zároveň je zajímali i výsledky o jeho fungování v praxi. Mj. i od veřejných opatrovníků se dozvídali, že k praktickým problémům nedochází ve vyšší míře než u běžného opatrovnictví při omezení svéprávnosti a že institut je v praxi využitelný. Totéž potvrzovali mnozí další zástupci z praxe. Výhrady však měli někteří soudci, kteří poukazovali na neprovázanost tohoto institutu se zdravotnickými zákony, což někdy v praxi činí potíže. To pak mohlo vést i k obezřetnosti při aplikaci tohoto nástroje. (Tento poznatek byl již předán ze strany Ministerstva spravedlnosti Ministerstvu zdravotnictví a měl by být do budoucna ve vzájemné spolupráci řešen.) Zároveň zástupci v diskuzích potvrzovali, že i opatrovník bez omezení podléhá kontrole

⁵ Již zákon č. 40/1964 Sb., (starý) občanský zákoník znal opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, v ustanovení § 29. Ovšem, jeho využívání bylo spíše zvláštní výjimkou než pravidlem.

soudu (jak pravidelné, tak mimořádné), a nevnímají proto tento institut jako méně bezpečný. U mnohých soudů se tedy tento institut stal velmi oblíbeným.

Nepochybně zajímavé je i další srovnání soudů, které ve velké míře využívají opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, a soudů, které ve větší míře svéprávnost navrcejí. Pokud je možno ze zmiňované kategorie srovnat soudy s vysokými počty rozhodnutí o jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti a soudy, které často navracely svéprávnost, budou tyto do značné míry totožné.

Okresní soudy - 10 soudů s nejvyššími hodnotami v kategorii Opatrovnictví bez	Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti	Navracení svéprávnosti
--	---	-----------------------------------

omezení svéprávnosti	§ 465 a 469	
Zlín	415	29
Kroměříž	402	63*
Uherské Hradiště	366	290*
Ústí nad Orlicí	320	226*
Písek	283	3
Hodonín	207	153*
Kutná Hora	189	84*
Vsetín	192	61
Opava	156	8
Sokolov	147	170*

Symbolem * byly označeny soudy, které v rámci navrácení svéprávnosti dosahují nejvyšších počtů, konkrétně jedná se o skupinu 10 soudů s nejvyššími hodnotami v dané kategorii. Mimo soudů již výše uvedených na str. 11 se jedná o soud v Bruntále (85), Kutné Hoře (84), Trutnově (81), Pardubicích (63) a Kroměříži (63).

Z uvedených deseti příkladů soudů s maximy v daných kategoriích je zřejmé, že se tyto v šesti případech shodují. Byť se jedná pouze o vzorek, není to informace nevýznamná, neboť, jak už bylo výše uvedeno, navrácení svéprávnosti je procesem v naší republice spíše mimořádným (Pouze pro připomenutí lze uvést, že téměř 70 % soudů, konkrétně 58 tento proces nevyužívá buď vůbec, či zcela minimálně a zbývá tedy pouze 28 soudů, které aktivně navracejí.) Zároveň není možné vyloučit, že soudy v daných případech postupovaly tak, že těm osobám, kterým svéprávnost vracely, v mnoha případech také jmenovaly opatrovníka bez omezení svéprávnosti. Tato idea nebyla v diskuzích s praktiky negována.

Ačkoli statistiky již v současné době upravují dělení na opatrovnictví jmenované jak na návrh, tak i bez něj, nastavení zapisovaných údajů se v průběhu času měnilo, a proto tento materiál neobsahuje rozdělení dle těchto dvou skupin (Pro aktuálně sbíraná data by však již mělo být rozdělení zřetelné a výsledky tedy plně využitelné.) Z těchto důvodů neobsahuje materiál ani informaci o postupném využívání daných nástrojů v jednotlivých letech. Co však problém nečiní,

je znázornění rozdělení na opatrovnictví bez omezení svéprávnosti dle toho, zda byla jmenována soukromá osoba, tedy typicky z řad rodiny, anebo opatrovník veřejný.

Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti	Počty rozhodnutí	Procentuální vyjádření
Soukromé	4 893	87,81 %
Veřejné	679	12,19 %

Z celkem 5 572 rozhodnutí byl jmenován soukromý opatrovník ve 4 893 případech, tedy téměř v 88 %, zatímco veřejný pouze v 679 případech, tj. 12 %. Pro zajímavost lze však uvést i srovnání se jmenováním opatrovníka u osoby omezené ve svéprávnosti. Je však třeba k těmto statistickým údajům podotknout, že jak u jmenování opatrovníka bez omezení, tak i s omezením mohou dané počty zahrnovat nejen jedno rozhodnutí, ale i více podle tohoto, kolikrát bylo rozhodováno o opatrovníkovi k témuž opatrovanci.

Opatrovnictví při omezení svéprávnosti	Počty rozhodnutí	Procentuální vyjádření
Soukromé	19 418	71,32 %
Veřejné	7 809	28,68 %

Jak ukazuje tabulka, z celkového počtu 27 227 rozhodnutí o jmenování opatrovníka při omezení svéprávnosti bylo veřejné opatrovnictví využito ve 28,68 %, zatímco soukromé v 71,32 %. Veřejné opatrovnictví je tedy v těchto případech využíváno více než 2,3krát častěji než v případě opatrovnictví bez omezení svéprávnosti. Tomu odpovídá i obraz poskytovaný již výše uvedenými statistikami o žijících osobách s omezením svéprávnosti, které mají opatrovníka, tedy počty aktuálních nositelů daného statusu (viz graf na str. 8). Jejich počty ukazují, že podíl veřejného opatrovnictví vůči soukromému je v těchto případech v hodnotách 70,4 % u veřejného vůči 29,6 % v případě soukromého.

Uvedená data jsou poměrně významná pro zvažování další politiky v systému veřejného i soukromého systému opatrovnictví. Na základě těchto dat zřejmě nelze zcela trvat na původní premise o tom, že osoby z řad blízkých stále častěji nemají zájem na výkonu opatrovnictví. I na základě doplňujících diskuzí s praxí lze usuzovat na to, že uvedený podíl téměř 90 % osob, které jsou ochotné vykonávat opatrovnictví u lidí bez omezení svéprávnosti, tvoří fyzické osoby z řad blízkých, které budou zároveň osobami, které se o osobu s postižením starají a dobře znají její potřeby. Jsou to totiž často právě oni, kteří bez potíží dovedou právně jednat společně s touto osobou s postižením, či dle její vůle sami, aniž by potřebovali silný právní nástroj v podobě omezení svéprávnosti. Jejich faktická podpora je totiž tím, co tyto osoby chrání. Nelze opomenout, že jsou zároveň těmi, kteří jsou v případě problémů schopni učinit nezbytné kroky

k nápravě. Pro další řešení zastoupení soukromých opatrovníků při hájení práv osob s postižením by však bylo potřebné udělat navazující průzkumy, a to zejména vůči osobám, které jsou v postavení pečujících (tedy zřejmě za pomoci dat dostupných Ministerstvem práce a sociálních věcí, případně organizací, které tyto osoby sdružují). V rámci něj by pak mělo být zjišťováno zejména to, co je odrazuje fyzické osoby od výkonu opatrovnictví a zda lze tyto faktory nějak pozitivně ovlivnit.

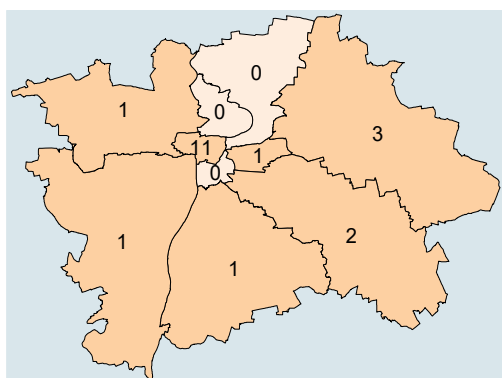
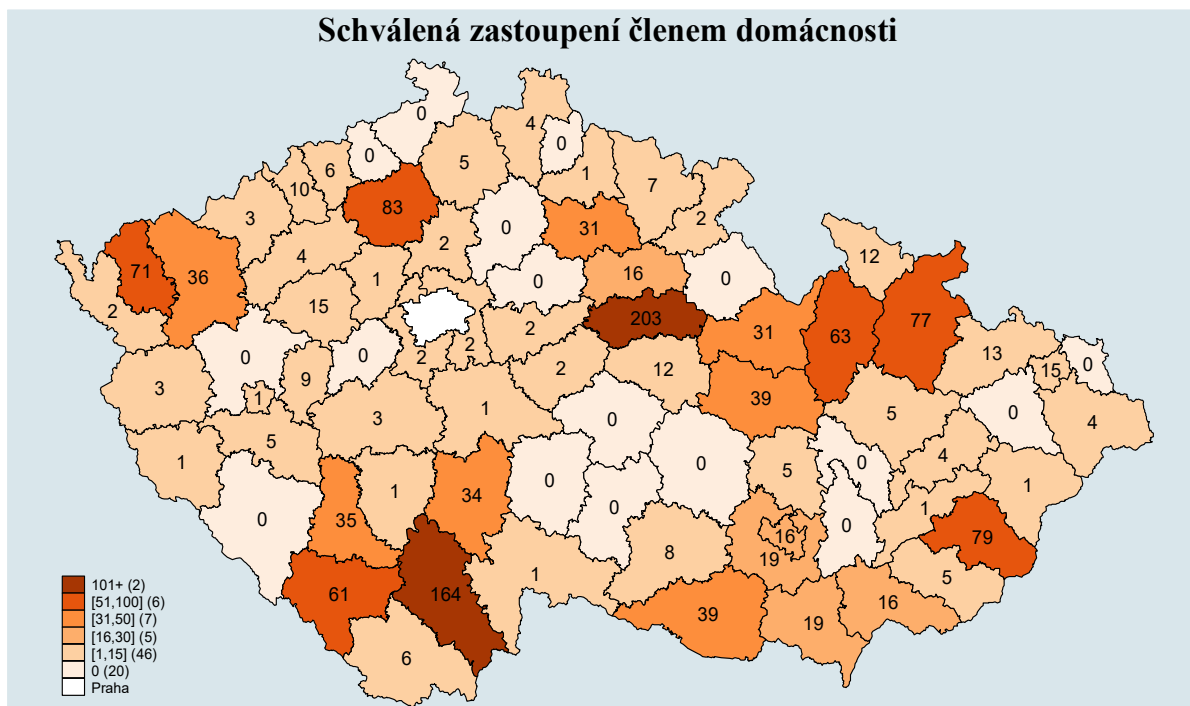
Zastoupení členem domácnosti

Dalším z nových nástrojů pro podporu osob se zdravotním postižením je institut zastoupení členem domácnosti. Je možno konstatovat, že tato zcela nová alternativa k omezení svéprávnosti se v České republice začala užívat. Počty rozhodnutí jsou však o poznání nižší, než je tomu v případě opatrovnictví bez omezení svéprávnosti. Za dobu tří let účinnosti nového občanského zákoníku bylo vydáno **1 338** rozhodnutí o schválení zastoupení členem domácnosti. Níže uvedená tabulka ukazuje počty soudních rozhodnutí o tomto zastoupení v jednotlivých letech. Jako pozitivní lze vnímat i to, že celkem v 15 případech soud zastoupení neschválil. Lze předpokládat, že prostřednictvím těchto negativních rozhodnutí dochází k realizaci faktické kontrolní činnosti opatrovnického soudu, který v určitých situacích neshledal navrhované zastupování v souladu se zákonem.

Rok	2014	2015	2016	Celkem
Počet schválených zastoupení	364	568	406	1 338
Počet neschválených zastoupení	4	5	6	15

Na níže uvedené mapce je pak již dobře viditelné užívání nového nástroje jednotlivými soudy. Je zde na první pohled zřejmé, že množství soudů (20) zatím schvalování zastoupení neřešilo. Početně hojně zastoupená je i skupina soudů (46), která tento nástroj ve sledovaném tříletém období schválila v minimálním počtu 1 až 15 případů. Celkem 66 soudů tedy tento nástroj neaplikovalo vůbec či jen v minimálním měřítku. Na opačné straně jsou pak soudy, které zastoupení využívají hojně. Nejvyšším počtem je 203 kladných rozhodnutí o schválení. Mezi soudy, které mají nejvyšší počty těchto rozhodnutí, patří Pardubice (203), České Budějovice (164), Litoměřice (83), Zlín (79) a Bruntál (77). Mezi soudy, které ve sledovaném období o schválení nerozhodly, patří například soud v Jablonci nad Nisou, Rychnově nad Kněžnou, Karviné, Žďáru nad Sázavou či Klatovech.

Schválená zastoupení členem domácnosti

Zajímavé je pak srovnání soudů, které dosahují maxima ve využívání zastoupení členem domácnosti, s těmi, které dosahují nejvyšších hodnot v opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, viz tabulka níže. Nelze hovořit o tom, že soudy, které ve vyšší míře aplikují opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, by byly totožné s těmi, které ve značné míře schvalují zastoupení členem domácnosti. Někdy jsou dosahované výsledky v těchto kategoriích zcela protichůdné. Jak ukazuje tabulka pod textem, z deseti soudů s nejvyššími hodnotami při schvalování zastoupení členem domácnosti pouze dva patří také do kategorie soudů s maximem v opatrovnictví bez omezení svéprávnosti (označeno symbolem *). Podobné informace zazněly i v diskuzích se soudy, které zastoupení využívají hojně. Při jednáních s odborníky z různých oborů zaznělo, že problém aplikace zastoupení spočívá zejména v nejasném výkladu pravomocí zástupce, v jeho neukotvenosti ve zdravotním právu, potížích v řešení sociálních dávek apod. Dále bylo také řečeno, že zástupci z řad rodin fakticky nemají informace o tomto institutu a sami tedy nepřicházejí k soudu s návrhy na toto řešení. Zmíněné praktické aspekty však mohou značně ovlivňovat využitelnost tohoto institutu. Tyto informace jsou tedy výzvou zejména pro ústřední orgány, aby vyhodnotily potřeby praxe a zvážily vhodná opatření. Bez funkčních alternativ k omezení svéprávnosti je totiž nesnadné dostat závazku na změnu směřování systému.

Okresní soudy - 10 soudů s nejvyššími hodnotami v kategorii Zastoupení členem domácnosti	Zastoupení členem domácnosti	Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti § 465 a 469
Pardubice	203	6
České Budějovice	164	28
Litoměřice	83	67
Zlín	79	415*
Bruntál	77	137
Sokolov	71	147*
Šumperk	63	22
Prachatice	61	72
Svitavy	39	91
Znojmo	39	93

Nápomoc při rozhodování

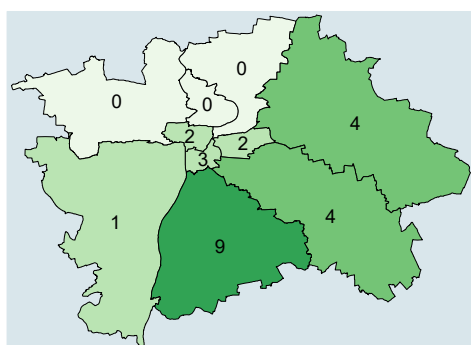
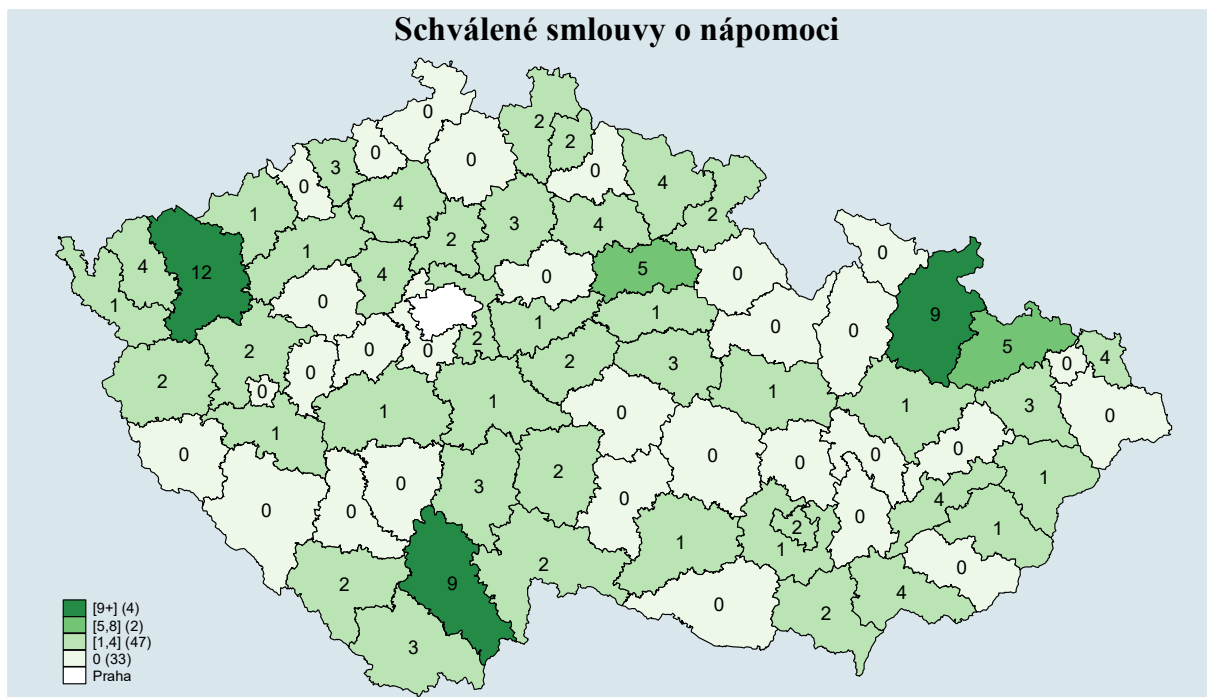
Novým nástrojem podporovaného rozhodování, který neumožňuje zastupování osoby, je institut nápomoci při rozhodování. Zatímco u předchozích právních nástrojů se počet vydaných rozhodnutí pohyboval nad jedním tisícem, u nápomoci tomu tak není. Za dobu třech let došlo k vydání celkem **155** rozhodnutí o schválení smlouvy o nápomoci při rozhodování. Níže uvedená tabulka ukazuje nárůst využívání tohoto nástroje v jednotlivých letech. Ačkoli se roční počty schválených smluv zvyšují, oproti ostatním alternativám k omezení se jedná o zcela minimální počty.

Rok	2014	2015	2016	Celkem
Počet schválených smluv o nápomoci	25	64	66	155
Počet neschválených smluv o nápomoci	2	0	2	4
Odvolání podpůrce	1	0	3	4

Důvodem menšího využívání, jak vyplynulo z diskuzí, není skutečnost, že by osoby s postižením byly bez zájmu tuto možnost využít, ale že často není osoby, která by byla ochotna vykonávat roli podpůrce. To platí zejména o osobách, kterým chybí zájem vlastních blízkých osob (často jde o dlouhodobé uživatele pobytových sociálních služeb). Rodiny pak při výběru vhodných nástrojů volí totiž často spíše ta řešení, která umožňují zastupování, tedy jednání za jiného. Významným důvodem nízké využitelnosti může být také faktická neznalost tohoto institutu běžnou veřejností a často také i mnohými profesionály, se kterými se lidé se zdravotním postižením setkávají.

Ani v případě nápomoci při rozhodování nechybí negativní rozhodování soudu, v rámci něhož se projevuje faktická kontrolní činnost soudu. Jedná se o případy neschválení smlouvy o nápomoci, ke kterému došlo ve 4 případech. Dále se jednalo o 4 případy, kdy byl podpůrce odvolán. Mezi posledně zmíněné však mohou patřit i případy, kdy podpůrce odchází z dosavadního vztahu na vlastní návrh. I tato rozhodnutí lze však obecně hodnotit kladně, jako výsledek aktivního přístupu soudu k užívání daného nástroje.

Níže uváděná mapka pak zobrazuje využitelnost nápomoci v ČR. Lze jen připomenout, že vzhledem k tomu, že je pro rozhodnutí o schválení nápomoci vždy třeba návrhu jedné ze stran, je míra rozhodování soudů o této věci závislá na iniciativě účastníků.

Jak mapka znázorňuje, využívání tohoto nástroje je v ČR zatím spíše výjimečné. Ve sledovaném období z celkem 86 soudů smlouvu nikdy neschválilo 33 soudů. Alespoň minimálního počtu schválení, v rozsahu 1 až 4 rozhodnutí dosáhlo však již 47 soudů. Nejvyšší dosaženou hodnotou je počet 12. Soudy s nejvyššími hodnotami byly soudy v Karlových Varech (12), Českých Budějovicích (9), Bruntále (9), Praze 4 (9), Hradci Králové (5) či Opavě (5).

Zajímavě pak působí srovnání soudů, které nápomoc neschválily zatím nikdy, avšak míra rozhodování o svéprávnosti, konkrétně o omezení je zde velmi vysoká. Jde například o soud v Ostravě (1667), Frýdku Místku (934), Znojmo (536), Plzeň město (585) či Prostějov (521). Na žádném z těchto soudů však nebyla dohoda vůbec řešena (tedy nebyla ani neschválena, ani nebylo o této rozhodnuto jiným způsobem). Jak již bylo uvedeno, faktorů může být mnoho. Může mezi ně patřit i to, že pro Českou republiku jde o nástroj zatím stále velmi nový. Blízcí často nejsou obeznámeni s tím, že mimo opatrovníka při omezení svéprávnosti může mít člověk v téže situaci i podpůrce. Příklady dobré praxe jeho využití se zatím málo šíří. Lze přitom vyzdvihnout, že jednou z významných informací o funkčnosti toho institutu sdělených v rámci odborných diskuzí bylo například sdělení neziskových organizací, které se právě nápomocí intenzivněji zabývají, o tom, že v praxi nečiní potíže, pokud osoba ve funkci podpůrce uplatňuje neplatnost poškozujícího právního jednání osoby s postižením.

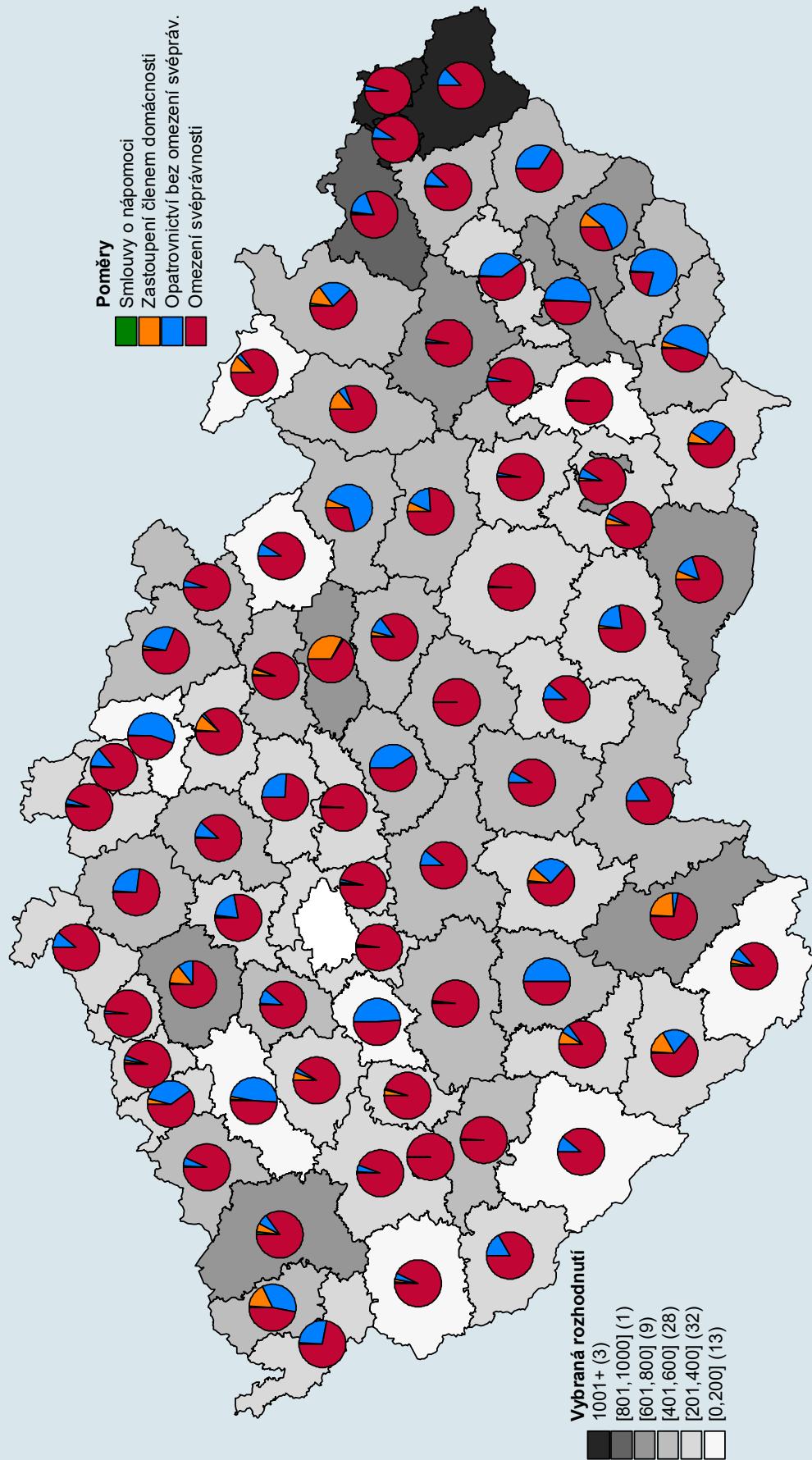
Komplexní pohled

Dosavadní statistická data byla uváděna typicky jako absolutní hodnoty, počty pravomocných rozhodnutí soudů, která byla vydána v určité věci. Byla však poskytována určitá srovnání s další rozhodovací činností soudů pro získání nezbytných souvislostí. Na níže uvedené mapce je však možno získat komplexní pohled na dění v praxi. Mapka představuje dva druhy sledování. První z nich, který je ztvárněn mírou zabarvení plochy jednotlivých soudních obvodů, ukazuje na počet vydaných rozhodnutí. Čím tmavší je tedy území konkrétního obvodu, tím více rozhodnutí daný soud vydal. Legenda v levém rohu pak poskytuje informace o rozsahu. Do rozhodnutí, která byla tímto ukazatelem monitorována, spadají pozitivní rozhodnutí o omezení svéprávnosti (tedy o omezení, změně omezení i prodloužení omezení), dále rozhodnutí o opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, o zastoupení členem domácnosti i o schválení smlouvy o nápomoci při rozhodování.⁶ Jak je patrné, mezi soudy s největším objemem rozhodnutí patřil soud v Ostravě, Karvině, Frýdku Místku, Opavě a Českých Budějovicích.

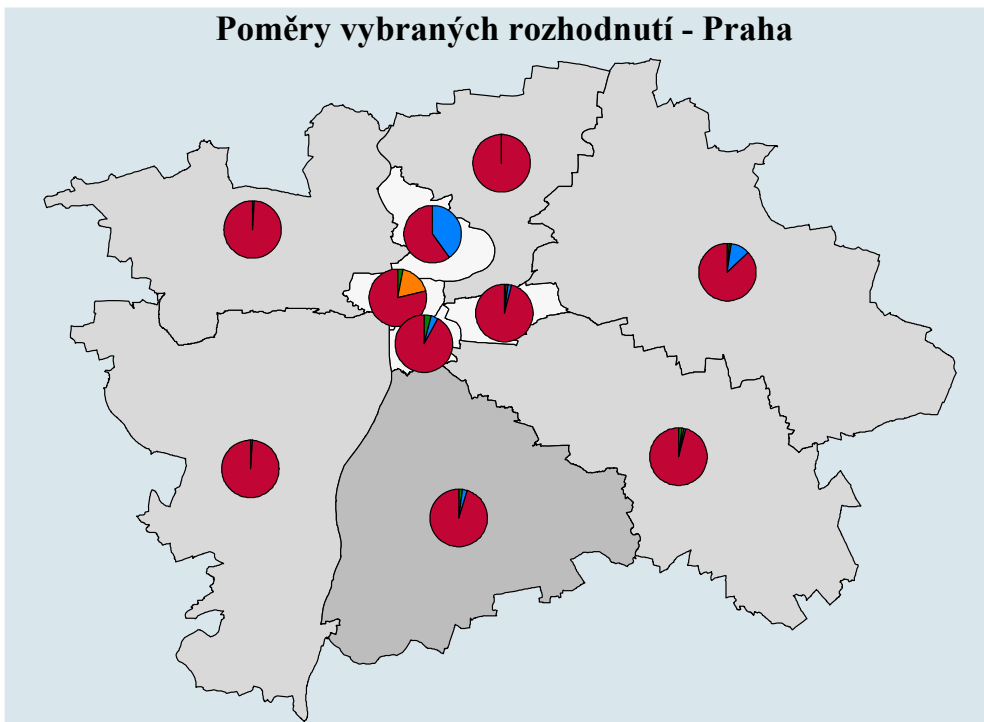
Další rovinou, kterou mapka zobrazuje, je představení míry využívání jednotlivých nástrojů v rámci rozhodování o svéprávnosti. Malé výsečové grafy (malé „koláčky“) uvedené u každého soudu ukazují, v jaké míře využívá konkrétní nástroje, tedy omezení svéprávnosti, opatrovníka jmenovaného bez omezení, zastoupení členem domácnosti a smlouvu o nápomoci. Každá z těchto možností má vlastní barvu. Hned na první pohled je přitom patrné, jak nejednotná je česká soudní praxe. Mnoho soudů má „koláčky“ pestré, s mnoha barvami. To svědčí o tom, že daný soud využívá nejen omezení svéprávnosti (které využívá každý český soud), ale i další právní nástroje. Ačkoli na první pohled vévodí červená, neboť ta je barvou pro omezení, některé grafy mají i nadpoloviční většinu v jiných barvách. To je typické zejména pro oblast Jižní a Střední Moravy, například soud v Hodoníně, Uherském Hradišti, Zlíně, Kroměříži, ale patří sem např. i soud v Semilech. Mnoho soudů se pak tomuto trendu více či méně přibližuje. Bez dalšího je také zřejmé, že nejvíce populární alternativou k omezení zaujímá opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, které je vyznačeno modře. Na některých soudech je však velmi intenzivní i oranžová, zobrazující zastoupení členem domácnosti. Zelené díly zobrazující smlouvy o nápomoci jsou však opravdu spíše výjimkou.

⁶ Jedná se konkrétně o položky č. 107, 112, 115, 116, 118, 134, 140, 144 a 150 přehledového listu.

Poměry vybraných rozhodnutí

Poměry vybraných rozhodnutí - Praha

Skutečnost, kterou je třeba zdůraznit, je však vysoký podíl grafů zcela červených. Jedná se o situaci, kdy na daném soudě nebylo využito v průběhu celého sledovaného období žádného jiného nástroje než omezení svéprávnosti nebo došlo k využití alternativy v téměř zanedbatelném počtu případů. Nikdy nevyužil žádnou z alternativ Obvodní soud pro Prahu 8. Do skupiny velmi se blížíci tomuto výsledku by patřily například okresní soudy ve Vyškově (jednou jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti), Havlíčkově Brodě (dvakrát jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti), Žďáru nad Sázavou (dvakrát jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti), Plzeň-město (jedenkrát schválení zastoupení členem domácnosti, dvakrát opatrovnictví bez omezení svéprávnosti), Ústí nad Labem (čtyřikrát jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti). Jedná se o soudy, u nichž se téměř neprojevila politika nového občanského zákoníku. Pohledem statistik by tak mohlo být usuzováno, že posuzovaná osoba, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje, má velmi vysokou šanci (kolem 95 % a vyšší) na to, že pokud soud vyhodnotí, že bude třeba určitého opatření na její podporu, že tímto opatřením bude omezení ve svéprávnosti. Ačkoli právní řád deklaruje, že omezení svéprávnosti je volbou krajní, kterou lze využít pouze za zákonem stanovených přísných podmínek, ve valné většině českých soudů je to nejpoužívanější opatření využívané pro řešení situace osob se zdravotním postižením.

Na základě uváděných statistických dat lze shrnout, že všechny soudy v České republice používají nadále institut omezení svéprávnosti. Soudy nemají jednotný náhled na využívání nových právních nástrojů, které jsou alternativou k omezení svéprávnosti. V systému působí soudy, u nichž se zatím prakticky neprojevalo nové směřování civilního kodexu, který deklaruje potřebu přednostního využití alternativ k omezení svéprávnosti.

III. Opatření pro další postup

Na základě výše uvedených informací je zřejmé, že situace v České republice je zatím spíše na počátku rozvoje nových nástrojů. Bude tedy třeba aktivního činění kroků k tomu, aby se situace dále posouvala k naplnění myšlenek zavedených v novém civilním kodexu, respektive k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením. Pokud jde o opatření, která by měla být zavedena pro systém rozhodování o svéprávnosti jako pro celek, nikoli pro jednotlivé nástroje, lze navrhnout následující:

- **Další monitoring** – Je vhodné, aby probíhalo další sledování a následné vyhodnocování situace v České republice. Zejména, aby došlo ke sledování posunu ve směřování soudů při využívání nových nástrojů po prvním období tzv. přezkumů svéprávnosti. Je vhodné provádět monitoring jak za pomoci statistických dat, tak i získáváním kvalitativních dat, zejména za pomoci získávání informací od praktiků, kteří jsou do procesu rozhodování o svéprávnosti zapojeni.
- **Vzdělávání soudců na všech úrovních** – Z uvedených dat vyplývá značná nejednotnost v postupech soudů. Vzdelávání nejen soudců na prvním stupni, včetně pracovníků soudů, ale i soudců na úrovni vyšších (například prostřednictvím diskuzních seminářů, seminářů se zahraničním prvkem apod.) je nezbytné pro získání jednotného náhledu na danou problematiku.

S tímto opatřením souvisí i potřeba šíření povědomí o mezinárodních závazcích České republiky dotýkajících se této oblasti, včetně judikatury zejména Evropského soudu pro lidská práva.

- **Vzdělávání zainteresovaných profesionálů** – Je nezbytné, aby o změně v nahlížení na osoby se zdravotním postižením, na novém způsobu řešení jejich potřeb byly zainteresovány další profese, které mají sice nepřímý, ale faktický vliv na rozhodování o způsobu podpory osoby se zdravotním postižením. Jedná se zejména o zdravotníky, kteří jsou často první, kteří rodinu osoby s postižením instruují, co má v dané situaci dělat. Do této skupiny patří i znalci, kteří mají významný vliv na rozhodnutí o svéprávnosti. Stejně tak například i úředníci vykonávající veřejné opatrovníky, sociální pracovníky či zabývající se dávkami pro osoby se zdravotním postižením.
- **Vzdělávání rodin osob se zdravotním postižením** – Jak mnohokrát zaznělo v odborných diskuzích, jsou to právě rodiny osob se zdravotním postižením, které jsou nejméně ze všech informovány o nastalých změnách, o novém přístupu k řešení potřeb osob s postižením. Je proto potřeba tuto situaci změnit a zpřístupnit potřebné informace rodinám, aby mohly pro své členy zvolit řešení tzv. šité na míru.
- **Šíření informací o dobré praxi při využívání alternativ k omezení svéprávnosti** – Dosavadní základem vedení odborných diskuzí byl vždy institut omezení svéprávnosti. Je však nezbytné na všech úrovních, jak mezi profesionály, tak i v rodinách zvýšit povědomí o tom, jak lze podporu osob prakticky řešit s novými nástroji podporovaného rozhodování, jak nástroje v praxi fungují. Bez vědomí společnosti o tom, že podporované rozhodování může být reálně schopné zabezpečit situaci osob, není možné skutečně přistoupit k odklonu od omezování. Je třeba šířit jak mezi profesionály na různých

úrovních, tak i v rodinách informace o tom, jak se fakticky řeší situace osob s postižením alternativními způsoby a je třeba informovat o výsledcích využívání těchto nástrojů. Je třeba vzít v potaz, že dosavadní informování společnosti (zejména za strany médií) se často soustředí na příklady negativní praxe, čemuž je třeba čelit.

Je také na státu, aby vhodným způsobem zabezpečil realizaci jednotlivých opatření.

Přílohy

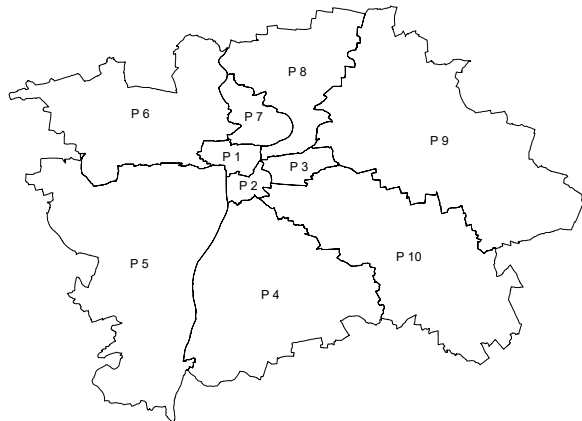
1. Kartogram – Rozdělení ČR na obvody jednotlivých soudních okresů a soudních obvodů hl. m. Prahy
2. Seznam zkratk jednotlivých soudních okresů a soudních obvodů hl. m. Prahy
3. Přehledový list – svéprávnost a podpůrná opatření

Příloha 1 – Rozdělení ČR na obvody jednotlivých soudních okresů a soudních obvodů hl. m. Prahy

Soudní okresy

Soudní obvody

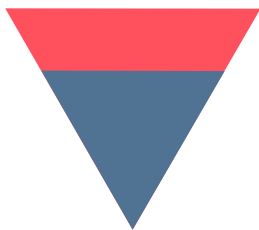
Příloha 2 – Seznam zkratk soudních okresů a soudních obvodů hl. m. Prahy

Okres (obvod)	Zkratka	Okres (obvod)	Zkratka
Benešov	BE	Pardubice	PA
Beroun	BN	Pelhřimov	PE
Blansko	BK	Písek	PI
Brno-město	BM	Plzeň-jih	PJ
Brno-venkov	BO	Plzeň-město	PM
Bruntál	BR	Plzeň-sever	PS
Břeclav	BV	Praha 1	P 1
Česká Lípa	CL	Praha 2	P 2
České Budějovice	CB	Praha 3	P 3
Český Krumlov	CK	Praha 4	P 4
Děčín	DC	Praha 5	P 5
Domažlice	DO	Praha 6	P 6
Frýdek-Místek	FM	Praha 7	P 7
Havlíčkův Brod	HB	Praha 8	P 8
Hodonín	HO	Praha 9	P 9
Hradec Králové	HK	Praha 10	P 10
Cheb	CH	Praha-východ	PY
Chomutov	CV	Praha-západ	PZ
Chrudim	CR	Prachatice	PT
Jablonec nad Nisou	JN	Prostějov	PV
Jeseník	JE	Přerov	PR
Jičín	JC	Příbram	PB
Jihlava	JI	Rakovník	RA
Jindřichův Hradec	JH	Rokycany	RO
Karlovy Vary	KV	Rychnov nad Kněžnou	RK
Karviná	KA	Semily	SM
Kladno	KL	Sokolov	SO
Klatovy	KT	Strakonice	ST
Kolín	KO	Svitavy	SY
Kroměříž	KM	Šumperk	SU
Kutná Hora	KH	Tábor	TA
Liberec	LB	Tachov	TC
Litoměřice	LT	Teplice	TP
Louny	LN	Trutnov	TU
Mělník	ME	Třebíč	TR
Mladá Boleslav	MB	Uherské Hradiště	UH
Most	MO	Ústí nad Labem	UL
Náchod	NA	Ústí nad Orlicí	UO
Nový Jičín	NJ	Vsetín	VS
Nymburk	NB	Vyškov	VY
Olomouc	OC	Zlín	ZL
Opava	OP	Znojmo	ZN
Ostrava	OS	Žďár nad Sázavou	ZR

Příloha 3 – Přehledový list – svéprávnost a podpůrná opatření

List aplikace
Microsoft Excel

Ministerstvo spravedlnosti

Vyšehradská 16

128 10 Praha 2

e-mail: posta@msp.justice.cz

www.justice.cz